

Νομική Βιβλιοθήκη

10^ο Συνέδριο Δικαίου Τεχνολογίας & Επικοινωνίας

Cutting Edge Issues in Communications, Information and Technology

13 Μαρτίου 2024

Καθ. Κωνσταντίνος Μασσέλος

Πρόεδρος της ΕΕΤΤ & Αντιπρόεδρος του BEREC για το 2024

Το 10^ο Συνέδριο για το ΔΙΚΑΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ πραγματοποιείται σε μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα περίοδο με σημαντικές εξελίξεις στον τομέα της ρύθμισης των διαρκώς και ταχύτατα εξελισσόμενων ψηφιακών τεχνολογιών και των τηλεπικοινωνιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ενδεικτικά αναφέρω:

1. Τη δημοσίευση στις 21 Φεβρουαρίου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του White Paper σχετικά με τις ανάγκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ψηφιακές υποδομές (“How to master Europe's digital infrastructure needs?”) το οποίο θέτει μεταξύ άλλων το πολύ σημαντικό ζήτημα αν όλοι οι stakeholders του οικοσυστήματος των ψηφιακών τεχνολογιών και των τηλεπικοινωνιών (οι οποίες συγκλίνουν ταχύτατα και τα όρια μεταξύ τους είναι πλέον δυσδιάκριτα) πρέπει να εμπίπτουν σε ισοδύναμα ρυθμιστικά πλαίσια (ισότιμοι όροι ανταγωνισμού) και εάν οι τελικοί χρήστες/καταναλωτές θα πρέπει να επωφελούνται από ισοδύναμα δικαιώματα.
2. Την έναρξη της πλήρους εφαρμογής του Κανονισμού Digital Services Act ο οποίος έχει σαν στόχο τη δημιουργία ενός ασφαλέστερου ψηφιακού περιβάλλοντος και την προστασία των δικαιωμάτων των χρηστών. Ο Κανονισμός Digital Services Act όπως και ο Κανονισμός Digital Markets Act (που έχει σαν στόχο τη διασφάλιση του ανταγωνισμού στην αγορά των ψηφιακών υπηρεσιών) εγκρίθηκαν από τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς το 2022.
3. Την επικείμενη έγκριση του Κανονισμού AI Act ο οποίος θα δημιουργήσει κατάλληλο περιβάλλον και καλύτερες συνθήκες για την ανάπτυξη της ίσως ταχύτερα εξελισσόμενης τεχνολογίας σήμερα.
4. Την έγκριση του Recommendation on the regulatory promotion of gigabit connectivity στις 6 Φεβρουαρίου αλλά και την επικείμενη έγκριση του Gigabit Infrastructure Act που έχουν σαν στόχο την επιτάχυνση της ανάπτυξης υποδομών τηλεπικοινωνιακών δικτύων (όπως τα δίκτυα FTTH και 5G) μέσω της δημιουργίας ευνοϊκού περιβάλλοντος για επενδύσεις και της μείωσης του κόστους ανάπτυξης των δικτύων και της βελτιστοποίησης των σχετικών διοικητικών διαδικασιών.

Επιτρέψτε μου να εστιάσω στο υπόλοιπο της ομιλίας μου σε ένα από τα ρυθμιστικά θέματα στα οποία αναφέρθηκα και συγκεκριμένα στον κανονισμό Digital Services Act ο οποίος τέθηκε σε πλήρη εφαρμογή

στις 17 Φεβρουαρίου ενώ παράλληλα επίκειται και η ψήφιση του εθνικού εφαρμοστικού νόμου ο οποίος αναμένεται να αναθέσει το ρόλο του Digital Services Coordinator, σε εθνικό επίπεδο, στην Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων με συν-αρμόδιες αρχές το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης και την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Φυσικά είναι πολύ δύσκολο να καλύψει κάποιος μέσα σε λίγα λεπτά έστω και τα πολύ βασικά σημεία ενός σύνθετου Κανονισμού όπως ο DSA, ωστόσο θα ήθελα να αναφερθώ σε κάποια σημεία τα οποία θεωρώ κρίσιμα επί της ουσίας του Κανονισμού.

Για να κατανοήσουμε τη γενική αρχιτεκτονική του DSA, και τον τρόπο που σχεδιάστηκε, ίσως είναι απαραίτητο να ανατρέξουμε στην Οδηγία για το Ηλεκτρονικό Εμπόριο (E-Commerce Directive - 2000/31/EC) η οποία αποτελεί την βάση της οικονομίας των πλατφορμών.

Η οδηγία για το Ηλεκτρονικό Εμπόριο προβλέπει ένα καθεστώς περιορισμένης ευθύνης (limited liability regime) για τους ενδιάμεσους παρόχους υπηρεσιών/intermediary service providers (Mere Conduit, Caching και Hosting παρόχους). Για τις οντότητες εκείνες δηλαδή που αποθηκεύουν και μεταδίδουν περιεχόμενο για λογαριασμό τρίτων.

Συγκεκριμένα, η Οδηγία προβλέπει ότι οι ενδιάμεσοι πάροχοι υπηρεσιών (intermediary service providers) έχουν περιορισμένη ευθύνη για το περιεχόμενο που μεταδίδουν ή αποθηκεύουν ενώ δεν έχουν καμία γενική υποχρέωση εποπτείας, κάτι εκ διαμέτρου αντίθετο με την πλήρη ευθύνη ενός συμβατικού/με συντάκτη μέσου, για παράδειγμα μιας εφημερίδας.

Η Οδηγία ουσιαστικά λειτουργεί σαν ένας κανονισμός περιεχομένου (content regulation) βασισμένος σε ένα “Notice and take down” σχήμα.

Το πλαίσιο περιορισμένης ευθύνης των intermediary service providers αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του (οικονομικού) μοντέλου της ψηφιακής οικονομίας.

Ο Κανονισμός DSA ενισχύει την έννοια της περιορισμένης ευθύνης (μέσω της μετάβασης από μια Οδηγία σε έναν Κανονισμό άμεσης εφαρμογής σε όλα τα κράτη μέλη/ αποφεύγοντας την ανάγκη μεταφοράς στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών) και τη συμπληρώνει με ένα κατάλληλο καθεστώς για την ενίσχυση της λογοδοσίας των πλατφορμών μέσω ενός συνδυασμού υποχρεώσεων προστασίας των χρηστών (duty of care) και απαιτήσεων διαφάνειας (η οποία φυσικά αποτελεί τη βάση οποιασδήποτε λογοδοσίας).

Στο σημερινό οικοσύστημα της πληροφορίας το οποίο επιθυμούμε να λειτουργεί σαν ένα φόρουμ Δημοκρατίας όπου διαμορφώνεται η κοινή/δημόσια γνώμη, οι απειλές από τις διαταραχές της πληροφορίας (information disorder) είναι πολλές: παραπληροφόρηση, ρητορική μίσους και πρόσκληση σε ενέργειες μίσους, απολογία τρομοκρατίας και ριζοσπαστικοποίηση, κίνδυνοι ανηλίκων.

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τις διαφορές μεταξύ των συντακτικών μέσων (εφημερίδες, βιβλία, ραδιόφωνα, τηλεοράσεις, εκδοτικές ιστοσελίδες) και των κοινωνικών δικτύων – ή ακόμα πιο λεπτές έννοιες όπως ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως προς το information disorder – που δεν είναι πάντα ξεκάθαρος: Είναι η καταπολέμηση ή διάδοση του information disorder;

Η διάδοση είναι χωρίς πρόθεση ή με πρόθεση την πώληση και σκοπό το κέρδος? Κρίσιμα ερωτήματα με σημαντικές προκλήσεις στη νομική τους αποτύπωση.

Ο κύριος στόχος του Κανονισμού DSA είναι η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών μέσω της αύξησης της λογοδοσίας των πλατφορμών εστιάζοντας στους συστημικούς παίκτες, αλλά παράλληλα αναζητώντας τρόπους απλοποίησης και ενσωμάτωσης (των βασικών σημείων) του και σε μικρότερες πλατφόρμες.

Αυτό τον στόχο, ο Κανονισμός DSA οφείλει να τον πετύχει χωρίς την ίδια στιγμή να αποτυγχάνει στην προστασία της καινοτομίας, του ανταγωνισμού αλλά και της ακεραιότητας των εσωτερικών αγορών – κάτι ιδιαίτερα κρίσιμο για την Ευρωπαϊκή Οικονομία.

Ρυθμιζόμενοι (“αντικείμενα”) του Κανονισμού DSA είναι οι πλατφόρμες (υποκατηγορία των hosts του E-Commerce Directive) αλλά και οι μηχανές αναζήτησης ενώ η αρμοδιότητα της επιβολής του κατανέμεται σε ένα μίγμα αρμόδιων αρχών/θεσμών όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Digital Services Coordinators Board, με την καταστατική συνδρομή κοινωνικών εταίρων που σχηματίζουν ένα ‘soft law’ πλαίσιο γύρω από τον κανονισμό.

Σε ότι αφορά στο μοντέλο διακυβέρνησης, Ο Κανονισμός DSA υιοθετεί ένα fit-for-purpose, για την Ευρωπαϊκή Ένωση, μοντέλο το οποίο έχει τρεις αρχές:

1. Την (αυστηρή) προστασία της ψηφιακής ενιαίας αγοράς.
Για το σκοπό αυτό υιοθετείται ένας κανονισμός άμεσης εφαρμογής από όλα τα κράτη μέλη ο οποίος δημιουργεί το δίκτυο των αρμόδιων ρυθμιστών.
2. Την αποκεντρωμένη αντιμετώπιση τοπικών (localized) διαταραχών πληροφόρησης (information disorders).
Η παρακολούθησή του δηλαδή είναι κατά κύριο λόγο αποκεντρωμένη στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
3. Την αποτροπή της κατάχρησης της ρυθμιστικής εξουσίας και τη διασφάλιση της συνοχής (consistency) σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση.
Με τη δημιουργία θεσμικών εργαλείων **και** στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την δημιουργία ισχυρών ελεγκτικών αντίβαρων (checks & balances).

Συμπερασματικά θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο Κανονισμός DSA είναι ένα μείγμα θεμελιώδους hard law regulation (που εφαρμόζεται από ρυθμιστικές αρχές και αφορά για παράδειγμα την προστασία των ανηλίκων από στοχευμένες διαφημίσεις) ο οποίος ορίζει το βασικό πλαίσιο μέσα στο οποίο, συμπληρωματικά, μπορούμε να έχουμε έναν soft law regulation χώρο, όπου οι πολιτικές αρχές, ο ακαδημαϊκός χώρος, και η κοινωνία των πολιτών μπορούν να ενώσουν τις δυνάμεις τους -με τις ρυθμιστικές αρχές- για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ζητημάτων δημόσιου ενδιαφέροντος.